

A szépirodalom könyvtárközi kölcsönzése és ami mögötte van

Fórum

Bár azt tartják: az indulat rossz tanácsadó, a könyvtárközi kölcsönzés jelenleg annyi nehézséggel terhes, hogy aligha lehet másként szólni róla, mint indulatosan. Eddig „csak” lassú volt ez a szolgáltatásunk, ma viszont már drága is. A postai díjak értéke hovatovább meghaladja a könyvekét, nem kis anyagi gondot okozva ezzel a könyvtárközi kölcsönzés központjaiban, amelyeknek egy része ráadásul állománya miatt is felkészületlen erre a feladatra.

Így és ennyiben megértem és elfogadom *Maruszkai József* indulatát (Indulatos észrevételek a könyvtárközi kölcsönzésről. *Könyvtáros* 1985/9. sz.), sőt együttérzek vele. Természetesnek tartom afölötti háborgását is, hogy némelyik könyvtáros országos „körözést” indít olyankor is, amikor a szomszédos könyvtárból közvetlenül megkaphatná a keresett művet. Végül még talán arról is meg tudott volna győzni – ha másként érvel –, hogy a szépirodalom könyvtárközi kölcsönzése más utat és módot igényelne, mint a szakkönyveké.

Nem értek viszont vele egyet abban, hogy „elvtelen” az az olvasószolgálatos, aki *lektúrt* kér „könyvtárközivel”, nem tartom „szintiszta szakmai demagógiának” az ilyen típusú kérések maradéktalan teljesítését, és nem állítanám magabiztosan azt sem, hogy Dnyeprov *Bibermúmia* című művének „olvasmányértéke nulla”.

Hogy e minősítéseket az indulat, a lektúrókkel és a sci-fikkel szembeni előítélet sugallta, az szinte bizonyos. És ahogy az már lenni szokott: az elfogultság pontatlanságot szül, igaztalan általánosítást eredményez. Így ír *Maruszkai olvasmányértéket esztétikai* érték helyett, s ezért vonja egy kalap alá *Berkesi* és *Lawrence* regényeit, meg az *Illatos kert*et.

Szót sem érdemelnének ezek a botlások, ha nem volnának tipikusak, közkeletűek. A kritikusok, a könyvtárosok, a magyartanárok, egy-

szóval: az olvasmányközvetítők körében gyakran tapasztalható ez a lebecsülés a szórakoztató művek vonatkozásában, s még jó, ha oka az ízlés-arisztokratizmus és nem a sznobság. A nagyobb, differenciált olvasószolgálati szervezettel rendelkező könyvtárakban pedig hovatovább már „rangon aluli” foglalatosságnak számít a szórakoztató műveket kereső olvasók kiszolgálása, tájékoztatása.

Bár a meggyőző érvelés megkövetelné, nem akarok hosszas filozófiai, értékelméleti fejtegetésekbe bocsátkozni, ezért csak jelzem: a szakembereknek szinte egyöntetűen az az álláspontjuk, hogy az emberi szükségletek egyenértékűek, mert egyként fontosak. S minthogy az ember számára az az érték, ami valami szükségletet elégít ki, az értékek sem rangsorolhatók, s főleg nem állíthatók egymással szembe. A könyv számtalan értékfajta hordozója lehet. Egyszerre vagy külön-külön tárgyasulhat benne történeti, morális, esztétikai, vitális, információs stb. érték. Következésképp az olvasó szempontjából az a jó könyv, ami pillanatnyi szükségletét maradéktalanul kielégíti, és az a jó könyvtár, illetve könyvtáros, amely és aki ehhez hozzásegíti.

A könyvtári hálózatok funkciójából elég egyértelműen következik, hogy a szórakoztató olvasmányok közvetítése a közművelődési könyvtár feladata. Nem kizárólagos feladat ez, de nem is másodlagos, és különösen nem nevezhető „szakmai demagógiának”. Sokkal több joggal mondhatnánk demagógiának – finomabban fogalmazva: ön- és közámításnak – az olvasóvá nevelés, az ízlésfejlesztés oly gyakori emlegetését. Persze tennünk kell ezt is, lehetőségünk szerint, de nem feledhetjük: a nevelés előfeltétele a kölcsönös bizalom és megbecsülés, ami csak akkor alakulhat ki az olvasó és a könyvtáros között, ha minden kérdést és kérést egyformán kezelünk. Számomra ellenszenves – és szerintem nem igazán hiva-

tásbeli – az a könyvtáros, aki tessék-lássék kapirgál a polcok között, ha krimi kérnek tőle, de tüvé teszi a könyvtárat, ha egy helyismereti munka után érdeklődnek nála.

Ezek után bizonyára meglepő, ha azt mondom: a könyvtárközi kölcsönzés amúgy is szűkös csatornáit ne terheljük lektűrök, sci-fik kérésével. Csakhogy nem azért, mert ezek „olvasmányértéke nulla”, hanem azért, mert az ilyen típusú kérések némi műfaj- és könyvismerettel helyben kielégíthetők *hasonló művek* ajánlásával, esetleg a keresett mű előjegyzésével. Mert aki némileg járatos az olvasásszociológiában, netán még az olvasáspszichológiában is, az tudja, hogy az *Őt kis malac* helyett bizvást kínálhatja a *Tíz kicsi néger*t, sőt Dumast is pótolhatja Jókaiival és viszont, de nagy kockázatot vállal, ha a *Buddenbrook-ház* helyett a *Doktor Faust*ust javasolja, noha Thomas Mann

írta mindkettőt, vagy Nagy László versesköetei híján a Tandori Dezsőét ajánlja, mivel mai magyar lírikus mindegyikük.

Igaz, ilyen nehéz helyzetbe ritkán kerül a könyvtáros, hiszen aki Thomas Mannt vagy Nagy Lászlót olvas, többnyire már maga szeret válogatni, és tudhat is, mivel ezen a szinten az olvasói igény és a könyvtári kínálat között közel sincs olyan feszültség, nincs annyi „hiánycikk”, mint a szórakoztató irodalom vagy a slágerkönyvek csoportjában. Ezért nem az „elvtelenség” vagy a „szakmai demagógia” jele az, ha a szépirodalmi tárgyú könyvtárközi kölcsönzési kérések között a lektűrök dominálnak, sokkal inkább a szakismeret hiányáé, a tájékoztatók tájékozatlanságáé, ami szintén megérdemelne egy indulatos jegyzetet, netán többet is!

Simon Zoltán

Még egy vélemény az olvasómozgalomról

A *Könyvtáros* 1984. évi 11. számának *Fórum* rovatában Ellenvélemény az olvasómozgalomról címmel közölte Maróti Andor elitelő cikkét az olvasómozgalomról. A szerkesztőség azért döntött a kézirat közlése mellett, mert vitát kívánt támasztani, amelyben sok minden tisztázódhat. Ezért egyidejűleg hozzászólásra kérte fel Simon Zoltánt, aki nemcsak könyvtáros, hanem irodalomkritikus is. Írását a szerkesztőség Maróti Andoréval együtt tette közzé. Vita azonban mégsem kerekedett a dologból, mert Simon Zoltán egyetértett Maróti Andorral, s cikkének állításait könyvtároskörökből származó érvekkel erősítette meg. Más hozzászólás azóta sem érkezett a témához, s ezek után úgy fest a dolog, mintha a könyvtárosok valamennyien osztanák Maróti Andor véleményét.

Ez azonban nem így van. Maróti Andor érveinek csak egy részével lehet egyetérteni, de több állítását és főként a kérdésben kialakított végkövetkeztetését a könyvtárosok nem fogadják el, s nem is hagyhatják válaszolatlanul, mert decemberben a Hazafias Népfront VIII. kongresszusán nyilván szó lesz a Hazafias Népfront művelődési munkájáról, ezen belül pedig az általa irányított *Olvasó népért* mozga-

lomról is. Szükséges tehát, hogy még a kongresszus előtt nyilvánosságot kapjon a könyvtárosok másfajta véleménye is.

Előljáróban le kívánom szögezni, hogy nem valamennyi múltbeli olvasómozgalmat tekintem a vita tárgyának, hanem csupán a Hazafias Népfront *Olvasó népért* mozgalmát. A korábbi olvasómozgalmaknak mások a formái, módszerei, s mások voltak közvetlenül elérendő céljai is. Az Olvasó népért mozgalom az első, amely az *olvasás feltételeinek társadalmi méretű javítását* jelölte meg célként, mégpedig elsősorban a legfontosabb intézmények, az iskolák és a könyvtárak vonatkozásában, illetve közreműködésével.

Ez a cél 1969-ben, a mozgalom indulása idején megalapozott, teljesíthető volt. Az intézmények a felfutás állapotában voltak, napról napra erősödtek, a könyvtárosok bizakodtak lehetőségeikben és a jövő kilátásaiban. Az előző években kezdődött meg hazánkban a korszerű közművelődési könyvtárak építésének első hulláma, s az újonnan épített könyvtárakban az elérhető célokhoz szabták az intézmény szervezetét, működési formáit. Élénk érdeklődés kísérte és pezsgő élet követte e kor-